

Pòrtic

David Ferrer

Des de l'exili

Pròleg de Gonzalo Boye

i epíleg de Carles Puigdemont

David Ferrer

Des de l'exili

Amb fotografies
de María José Tintoré

Primera edició: setembre del 2019

© David Ferrer Campuzano, 2019

© Fotografies: María José Tintoré

Drets exclusius d'aquesta edició:

Raval Edicions, SLU, Pòrtic

Av. Diagonal, 662-664

08034 Barcelona

www.portic.cat

ISBN: 978-84-9809-447-3

Dipòsit legal: B. 18.708-2019

Fotocomposició: gama, sl

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre
té la qualificació de paper ecològic i procedeix
de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de
l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació
pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les
sanccions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro
Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra
(www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

TAULA

PRÒLEG. Gonzalo Boye.	13
INTRODUCCIÓ.	17
LA CASA DE LA REPÚBLICA	21
Seu doni'm	21
El Govern legítim	25
En Carles	30
El Consell per la República	35
I tot això, qui ho paga?	43
«FUGADOS»	45
Enxampa'm si pots	45
L'exili 2.0	49
Gloriosos camarades	53
La gran vida	56
La Junta Electoral Central Espanyola.	58
CANVIS.	59
Crònica d'una declaració anunciada	59
L'abaixada de bandera	64

L'hora de les decisions	68
Carretera i manta	70
De la Catalunya del Nord a l'Empordà	77
Ja som aquí!	82
Baixada a Catalunya amb un retorn	88
 LOVAINA	 93
Zona universitària	93
L'aparthotel	96
Més que una casa	100
En Pere	103
 INTERNACIONALITZACIÓ	 107
A la baixa	107
Forjant un prestigi	109
Asil polític	116
A l'estranger	119
Països catalans a l'exili	125
Llibertat d'expressió	130
La Generalitat davant de la Unió Europea	132
 PRIMERS DIES	 137
Arribada a l'exili	137
Persecucions	140
Resocialització	143
Situació legal	146
 SUPORTS	 149
Comunitat internacional	149
Suports anònims	152
Res com a casa	155
Bèlgica	157

TAULA

Ginebra.	161
La <i>mani</i> del 7 de desembre	162
Les amistats perilloses	167
Suports propis	170
 LA FESTA DE LA DEMOCRÀCIA	 175
A veure si t'hi atreveixes.	175
En campanya	178
Majoria absoluta	182
De maleters i clavegueres.	185
Investidura estroncada.	189
Ana Rosa salva el procés	195
Llargues negociacions	199
«¿Y la europea?»	202
 GINEBRA	 209
«Ginebra és una ciutat de dones exiliades»	209
Segona tongada repressiva.	211
Per què, Suïssa?	218
L'estabilitat es resisteix.	221
L'Anna	226
Feina diària	230
Contactes entre exilis	233
 EL FRONT JUDICIAL	 239
«Better Call Boye»	239
La particularitat suïssa	244
La primera euroordre.	249
La doctrina Bob-Dogi.	259
Tercera euroordre?	263
A la conquesta dels drets fonamentals	264
Passar a l'atac.	269

INTERIOR-EXILI	271
Dos pols	271
Represaliats de primera, represaliats de segona:	
falsos mites	275
La mateixa moneda.	278
Homogeneïtat	281
Procés al procés.	284
DE PEATGES I CANÇONS.	287
Brusselles	287
El noi del CDR d'Esplugues.	290
El raper mallorquí.	299
En Lluís.	307
INTERLUDI ALEMANY.	311
Un viatge estroncat.	311
Tornada euroordenada	313
Clamor i indignació	316
«...y ahí lo dejo»	322
Rebellió? Quina rebel·lió?	327
Una presó del 1905	332
Llibertat condicional: reconeixement	
i perfil baix.	335
La resolució final.	339
Fem balanç.	341
El retorn del fill pròdig.	343
EL REGNE UNIT	347
Cambridge	347
«Paris nous appartient»	350
Un retorn parcial.	353
«You can't have our Clara»	357

TAULA

EL RETORN A CASA.....	367
Un desig autocensurat	367
Condicions ideals	369
No ens oblideu.	371
Normalització	372
Somiem	375
Ja soc aquí?.....	376
 EPÍLEG. Carles Puigdemont.	 379
 AGRAÏMENTS.	 381
 CRONOLOGIA D'UNS EXILIS.....	 383

LA CASA DE LA REPÚBLICA

SEU DONI'M

En un país on les comunicacions funcionen de manera tan eficient, arribar a qualsevol indret no representa cap dificultat. I, concretament, arribar a la Casa de la República no n'és pas una excepció. En efecte, amb un trajecte senzill i ràpid en un confortable tren belga pots plantar-te des de l'aeroport de Brusselles a la ciutat de Waterloo en mitja hora. Senzillament, tot plegat resulta increïble per a qualsevol que estigui habituat als retards crònics de la xarxa ferroviària catalana. Els trens belgues són, ras i curt, previsibles, i això és el millor que es pot dir d'un mitjà de transport públic.

Un cop a Waterloo, les referències al passat són constants. Això no obstant i fins i tot per a un amant de la història com jo, la meva ment no anhelava situar-se al promontori des d'on es pot divisar amb plenitud el camp de batalla en què les tropes napoleòniques foren fatalment derrotades perquè, de fet, ara no em dirigia a rememorar un fet històric rellevant sinó, més aviat, a viure'n un en directe.

Així, tombant per un carreró per a vianants, flanquejat per cases a la dreta i un mur de plantes a l'esquerra, un

accedeix, gairebé sense adonar-se'n, a la Casa de la República...

El fet d'haver-la vist en tants reportatges i fotografies no modifica ni fa minvar, en absolut, la impressió que un té quan la veu per primer cop. Ben al contrari, si se'n saben les implicacions, la seva aparició imponent s'omple de significat a ella mateixa. Perquè la Casa de la República és sinònim d'exili, i l'exili es concreta i sintetitza en la Casa de la República.

En realitat, no es tracta de gaire res més que d'una edificació d'obra vista que, malgrat la seva elegància evident, es troba en total sintonia amb el seu entorn de zona residencial. Al voltant hi té un jardinet on destaquen, per la seva alçada desmesurada, dos pals de bandera, destinats a les grans ocasions. La meua visita, afortunadament, no era una d'aquelles *grans ocasions*, la més remarcable de les quals fou, probablement, quan el president Puigdemont va tornar d'Alemanya amb honors i amb aquell regust de la victòria ben treballada, després d'una estada forçosa de quatre mesos, dotze dies dels quals se'ls havia passat a la presó de Neumünster, al *land* de Schleswig-Holstein.

Precisament, el fet d'arribar a la Casa de la República un dia normal —si és que l'exili té res que s'assembli a la normalitat— permet veure la realitat quotidiana d'unes persones que, dia sí i dia també, apareixen a les principals capçaleres de la premsa internacional. En contra del que es pugui pensar, en aquella casa l'activitat és constant i no hi ha gaire lloc ni temps per a la contemplació. Com fet deliberadament per complir les expectatives inicials que un pogués tenir, tan bon punt s'obre la porta et rep l'inefable Jami Matamala —el fidel i abnegat amic, sempre present, sempre responsablement discret—. Aleshores, aprecies que hi ha un moviment inces-

sant: reunions públiques, reunions confidencials, visites, trucades telefòniques, videoconferències i feines de despatx. A primera vista, doncs, més que èpica, una descripció acurada que se'n pot fer és de feina, molta feina.

En aquells moments, la posada en marxa del Consell per la República ocupa gran part del temps dels que són allà. Sobta, a qui no vingués preparat, trobar-se amb el cantant de rap Valtònyc —condemnat en ferm per l'Estat espanyol a tres anys i mig de presó pel contingut de les lletres d'unes cançons— exercint d'informàtic, o veure tot de personal pujant i baixant escales, amb l'expressió de prendre's la seva feina seriosament. En un moment donat, quan el president Puigdemont i els consellers Puig i Comín han de connectar amb Clara Ponsatí per videoconferència, les portes de la sala gran es tanquen, i es pot sentir la seva veu enllaunada sense que se n'entenguin les paraules.

A la sala principal, davant d'un sofà situat a l'altre extrem de la taula de reunions, hi ha una tauleta de centre. Al damunt, diversos llibres ben visibles, presidits pel que Oriol Junqueras va escriure als seus fills Lluç i Joana, de la presó estant. Tot i l'ordre i netedat que s'hi detecta, un ull observador pot descobrir una guitarra acústica entaforada en un prestatge baix, un detall que fa somriure i que fa pensar que en Carles —la persona— també troba moments d'esbargiment. A l'altra banda de la sala, camí de la cuina, hi ha un piano elèctric, encarat a la paret, que convida a pensar en un duet Carles-Toni eliminant les tensions d'una estada que, en realitat, ells no han escollit.

—Vols un cafè? —em pregunta de sobte el president, i em fa tornar al meu propòsit d'entrevistar-lo.

Em trobo responnent-li que sí —el necessitava de debò—, i ben aviat tinc a tot un 130è president de la Generalitat de

Catalunya a la cafetera, explicant-me les bondats d'un cafè que «està fet a Girona», mentre me'l prepara atentament i me'l serveix amb pols ferm.

Tot seguit, li ofereixo el meu llibre sobre Els Setze Jutges i, després de fer-me'l signar, ens acomodem als sofàs de la sala gran, m'indica on puc deixar la gravadora en funcionament, i comencem una entrevista molt llarga. M'imagino que el president a l'exili està a gust, i aviat, a mesura que ens endinsem en la conversa que rememora aquells fets d'octubre del 2017 —tan a prop, tan lluny—, sobretot des d'un vesant personal i introspectiu, la seva posició corporal adopta un aire relaxat. En gairebé dues hores de reflexions no tenim interrupcions de cap mena, cosa que ens permet endinssar-nos en un cúmul de records i vivències a què intentem posar ordre.

EL GOVERN LEGÍTIM

El president Puigdemont i els membres del seu govern sempre van tenir clar que no reconeixien els seus cessaments mitjançant el 155. Consideraven que el sufragi dels catalans no podia ser pervertit des de Madrid amb un Reial Decret. Conseqüentment, l'exili es va considerar dipositari d'aquella voluntat popular del 27 de setembre del 2015 i van maldar per mantenir viva la institució de la Generalitat.

Exactament com ho havien fet els presidents Companys, Irla i Tarradellas en els seus exilis respectius, era necessari de seguir treballant per al país, encara que fos des de la distància. Lògicament, al segle XXI, les eines telemàtiques possibilitaven un contacte fluid i constant amb l'interior, i semblava que l'efecte aïllament no seria pas tan acusat com el que van haver de patir els seus antecessors exiliats.

Curós amb aquests detalls institucionals, el president Puigdemont prengué com a primera mesura d'allò que s'anomenà Govern legítim mantenir les reunions de govern al mateix dia i hora que es feien a Catalunya. Concretament, «els dimarts a les deu»:

COMÍN: Calia mantenir la continuïtat de la Generalitat com a Govern legítim. Hi haurà un dia que farem una investidura i hi posarem un nou president, que va ser el president Torra. Qui li passa el relleu al president Torra és el president Puigdemont, i no és Mariano Rajoy. Jurídicament és Mariano Rajoy, perquè Rajoy va ser nomenat president de la Generalitat durant no sé quants mesos.

SERRET: Qui representava un govern escollit democràticament érem nosaltres. Perquè qui estava al capdavant de les institucions catalanes era la gent del Govern de Madrid, que

no era qui havien escollit els ciutadans de Catalunya. Es tractava de fer molt explícit i reivindicar tot això. En aquell moment, era el rol que havíem de jugar.

PONSATÍ: Jo crec que estem mantenint la institució. És com si anessim a veure el Tarradellas a Saint-Martin-le-Beau l'any 1969. Estava mantenint la institució? No li feia cas ningú, eh? El que estem fent és resistir-nos a la derrota.

COMÍN: No acceptem el 155. És il·legal, il·legítim i inconstitucional. Per tant, nosaltres seguim reivindicant-nos com a Govern legítim.

De fet, en sintonia amb el que exposa el conseller Comín, el ple de l'Ajuntament de Barcelona del 2 de novembre va votar una resolució en què considerava el govern que havia sortit escollit arran de les eleccions del 27 de setembre del 2015 com el «legítim Govern de Catalunya», i Carles Puigdemont com la persona «qui ostenta la legitimitat de les institucions catalanes fins que no hi hagi eleccions, malgrat hagi estat cessat».¹ Per tant, amb els vots de Barcelona en Comú, Esquerra, PDeCAT i la CUP se solemnitzava, en una institució democràtica tan rellevant com és el plenari de la capital, el relat del Govern legítim com a vàlid. És a dir, no es reconeixia l'autoritat de Mariano Rajoy sobre la Generalitat, i sí la del president Puigdemont.

Fins i tot, d'aquelles reunions de dimarts a les deu del Govern legítim se'n prenia bona nota i se'n redactaven les actes, que el president té arxivades amb zel a la Casa de la República de Waterloo:

PUIGDEMONT: Sí, les tenim aquí. Per a mi era important. Des del moment que vaig decidir venir a l'exili, entre les

1. *La Vanguardia*, 02/11/2017.

diverses raons, una era la continuïtat institucional, que en termes històrics és molt important. És a dir, la Generalitat de Catalunya no cessa el 27 d'octubre, amb l'aplicació del 155. Des del nostre punt de vista, no ha cessat mai. Com no l'havia cessada el decret franquista que l'anul·là. Per tant, hem de poder acreditar que hi ha hagut una continuïtat històrica d'una presidència a l'altra, fins al president Torra. Que aquest era un dels deures que teníem, perquè històricament, aquesta institució no pot quedar òrfena. I això s'havia de documentar amb una formalitat, de vegades amb un simple paper d'una acta d'una reunió.

SERRET: Evidentment, hi haurà resums de les trobades que fèiem. Era un intent de no assumir aquesta repressió. A nivell de prendre decisions de caràcter vinculant amb el que estava passant a Catalunya, no. Una cosa és tenir una autoritat moral i política, l'altra és tenir una autoritat administrativa i que fos jurídicament vinculant. En aquell moment, jo crec que el que tocava i el que es va fer, va ser: ara hi ha uns representants d'un Govern que s'ha cessat d'una manera que considerem no procedent ni legal. I que, veient a més que l'altra part del Govern està sent perseguida judicialment i empresonada, manté un torcebraç polític, un desacatament o un no reconeixement a aquella intervenció de la Generalitat i a tota aquella repressió judicial que s'estava fent, i a aquell discurs polític repressor i criminalitzador del que havia estat l'1 d'octubre, i de l'actuació del Govern i de bona part de la ciutadania catalana.

COMÍN: Ens vam seguir reunint els dimarts a les deu, el mateix dia i a la mateixa hora que es reunia el Govern de la Generalitat de Catalunya. I fèiem debat focalitzat en la situació d'aquella setmana, i hi ha actes, sí que hi ha actes.

PUIG: En això, qui sempre ha tingut una visió de quina documentació serà la que deixarà un Govern a l'exili —perquè

un dia o altre aquesta documentació estarà dipositada en algun lloc de Catalunya—, sempre ha estat el president Puigdemont, que ho ha tingut molt clar. No per dir-ne «actes» formals, en el sentit de paper imprès i signat, però sí acords presos. Alguns, no ens enganyem, no és el moment encara de fer-los públics. Però no només en guarda els continguts, sinó també documentació administrativa, i també, per exemple, el fons d'art.

PUIGDEMONT: I amb els arxius que tenim, on guardem cartes, documents, obres d'art, gent que ens ha acreditat, també, que ens reconeixen, com a institució. Aquest era un dels objectius principals: poder mantenir aquesta continuïtat. I l'altra, la defensa de la legitimitat de les nostres accions. Havíem de discutir el cessament, havíem de discutir tota la narrativa criminal que ens imputen, i havíem de fer-ho des de la legitimitat d'un parlament i d'un govern que van ser injustament dissolts i destituïts.

Vinculat íntimament amb les reunions de Govern legítim, també calia emprendre, anàlogament, la feina de consellers legítims. Amb aquest propòsit, els consellers a l'exili van intensificar contactes amb l'interior, i es van valer de la tecnologia per, posem per cas, inaugurar cursos o congressos per videoconferència:

COMÍN: Mantenir la relació amb el territori per videoconferència. I això tenia molts formats. Això ha estat tant des d'inaugurar congressos de les societats mèdiques catalanes fins a participar en reunions per videoconferència, o fer vídeos.

PUIG: Encara no hi havia un Govern, a Catalunya. Per tant, la meua feina era començar a teixir o establir diàleg amb entitats o amb entorns culturals més propers. Per tant, amb un cop de cotxe em podia desplaçar amunt i avall. D'aquí a

Luxemburg triguem dues hores. Vaig fer una reunió amb el Centre Català de Luxemburg.

SERRET: Des del primer moment, jo tenia molt clar que des d'aquí no podia fer de consellera perquè el dia a dia és allà i és un sector de tocar a terra.

El maig del 2018, amb el nou Govern ja constituït a Catalunya, aquesta tasca de manteniment de la cartera, potser, havia deixat de tenir sentit. De fet, un cop Torra va ser investit president, es va intentar restituir els consellers Comín, Puig, Rull i Turull, en els seus càrrecs *legítims* a l'executiu. A aquest efecte van ser nomenats per Torra el 19 de maig de 2018. Tanmateix, l'últim pas per fer-ho efectiu era que es publicués al DOGC, tal com és preceptiu. Amb això, amb la constitució del Govern, el 155 desapareixeria formalment en la seva aplicació a Catalunya. Però Mariano Rajoy, que encara controlava el *Diari Oficial*, es va negar a publicar-ho. Finalment, després de pressions internes, Torra va prescindir dels quatre consellers a l'exili i a la presó, i va procedir a nomenar-ne uns de nous que Rajoy i Sáenz de Santamaría consideressin «elegibles». Així, en el cas que ens ocupa, Laura Borràs prengué possessió de la Conselleria de Cultura, en lloc de Lluís Puig, mentre que Alba Vergés ocupà la de Salut, tot agafant el càrrec pel qual, hores abans, Antoni Comín havia estat escollit.

Aleshores, amb un nou executiu a Catalunya, van decaure les tasques pròpies de cada cartera dels exiliats, havent-hi ja un relleu a l'interior. Tanmateix, en molts casos encara se'n produeixen, de col·laboracions:

SERRET: Les decisions es prenen per allà, el Departament és allà. Però estem en contacte, i hem preparat i hem fet i hem

acordat un posicionament de cara a la PAC² amb el sector. Evidentment, aquí nosaltres estem en comú, ens coordinem de cara a com defensar-lo i promocionar-lo a les institucions. En pots continuar estant al cas, com quan es tirava endavant la Llei d'espais agraris, que ara ja està en tràmit parlamentari, que vam estar en contacte. Continuo podent dir que hi ha bona relació, que hi ha vincle i que, amb segons quines coses que són herència de quan jo era la consellera, puc ser-ne participant. Però insisteixo, sense desmerèixer ni una miqueta la consellera, que és la que és allà portant el timó i prenent les decisions amb l'equip.

En canvi, relacionat amb la seva *vella* Conselleria de Cultura, a Puig li fou oferta la Direcció de Promoció Internacional. Així, va poder aconseguir, finalment, un reconeixement econòmic a la seva feina de promoció de la cultura catalana a l'estranger.

EN CARLES

Després de l'aparthotel de Lovaina dels primers temps d'exili,³ era necessari que Carles Puigdemont pogués trobar un allotjament que li oferís, d'una banda, un espai per treballar amb el Govern legítim i, de l'altra, un lloc per viure. A més, amb l'experiència positiva d'aquesta primera ciutat, tenia clar que el brogit de Brussel·les quedava descartat i que, a la seva vida i a la seva acció política, li convenia un quarter d'operacions per desenvolupar-se en tranquil·litat. Alesh-

2. Política Agrària Comuna.

3. Vegeu capítol «Lovaina».

res, *va descobrir* Waterloo, on, en un primer moment, s'allotjà provisionalment en uns altres apartaments «per anar treballant i per anar fent».

Un cop va veure que la seva situació legal a Bèlgica s'estabilitzava, amb la retirada de la primera euroordre el 5 de desembre, passades ja les eleccions, i en vista d'una «certa perspectiva llarga de treball», troba la casa de l'Avenue de l'Avocat, 34, de Waterloo. Quan això surt a la llum pública l'1 de febrer, hi ha un gran desplegament de mitjans que, fins i tot, va propiciar que l'alcaldesa Florence Reuter fos preguntada pels periodistes espanyols que buscaven la confirmació que Puigdemont en fos el nou hoste.

De dimensions considerables, la casa fou l'escollida, doncs, pel president perquè podia servir-li tant de residència com de lloc de treball:

PUIGDEMONT: La vida, la feina, els esdeveniments que poguéssim fer, i estalviar diners, perquè anar llogant sales d'hotels, anant desplaçant gent, això és molt costós. Havíem d'anar sempre a restaurants per organitzar dinars i sopars, i això és molt car. I, en canvi, aquí hem pogut fer una vida molt comunitària, creant xarxa per ajudar també els altres i cercant un lloc de treball potent que, a més a més, està en condicions d'aixoplugar tothom, des de l'equip de seguretat fins a l'equip de treball.

A partir d'aquell moment, la Casa de la República —com d'ara endavant s'anomenaria— esdevindria un indret simbòlic de peregrinació d'entitats independentistes, però també de particulars que volien veure en primera persona el president a l'exili. Així, l'espai de Waterloo passaria a ser un lloc d'activitat constant, que posarà a prova la capacitat de gestió de l'agenda del president.

En un altre ordre de coses, la Casa de la República també fou un lloc d'escarni d'espanyols unionistes que es prenién la molèstia d'anar fins a Waterloo a fer-se una fotografia amb la bandera espanyola amb la intenció que es publicués als mitjans peninsulars. Entre els casos més *cèlebres*, trobem Albert Boadella que, caracteritzat de president de Tabàrnia [sic] i regalant uns passos de ball, es plantà davant la Casa de la República amb una amenaça encoberta: «Carlitos, a Madrid t'està esperant el senyor Pablo Llarena».⁴ Llàstima que

4. *Ara*, 22/03/2018.

en *Carlitos* no hi era per veure-ho, perquè estava de visita al Parlament de Finlàndia.

L'altre cas *gloriós* fou Inés Arrimadas que, amb el seu grup parlamentari en ple, feu un acte de quinze minuts per fer-se una foto i un discurs davant de la casa, rere una pancarta que deia: «¡La república no existe, Puigdemont!». Finalment, els de Ciutadans foren multats per la Policia Local de Waterloo per manifestació no autoritzada i per alteració de l'ordre públic. L'ajuntament de Waterloo lamentà l'«escàndol, un diumenge, sense necessitat legítima i pertorbant la tranquil·litat dels habitants, a causa d'un grup electrogen en funcionament».⁵

Pel que fa a la part de vida en família, en Carles va plantejar a la seva dona, Marcela Topor, si era convenient que el nucli familiar es reagrupés, i anés a viure a Waterloo amb les dues filles:

PUIGDEMONT: Vam parlar molt, amb la meva dona. Vam decidir que, mentre duri aquesta situació de provisionalitat, elles s'han de quedar allà. Sobretot, per dos motius. U: jo, cada dia, em llevo pensant que és l'últim dia que estic aquí. I que el meu objectiu és treballar per tornar demà. Cosa que, evidentment, no és realista, però això m'ajuda a entendre la provisionalitat de la meva situació. Jo no em vull instal·lar fora de Catalunya, jo vull tornar a Catalunya. I, per tant, això m'obliga també a mi a no ser res més que un polític català que, en aquests moments, viu a l'exili, però que el seu objectiu és tornar. La segona raó, molt més de tipus personal o familiar, és que les nenes estan en una edat escolar encara molt tendra. I estan en una escola de la qual estem molt contents:

5. Europa Press, 28/02/2019.

una escola de Girona, una escola pública d'una línia, una comunitat educativa excel·lent, i excepcional des del punt de vista professional i humà. I estem en una ciutat que és molt amigable, on hi ha totes les seves amistats i on tenim una xarxa i la família.

Aleshores, en Carles no vol allunyar-se de l'educació de les seves filles. És per això que, amb l'ajut inestimable de les eines telemàtiques, intenta crear uns protocols, unes inèrcies, per no desentendre-se'n:

PUIGDEMONT: Cada dia fem dos contactes: una videoconferència al vespre, sempre, cada dia, per fer deures. I venen molt sovint. Totes les vacances, tots els ponts, cada tres, quatre setmanes venen, tenen la seva habitació aquí... Ens podem veure bé.

Tanmateix, les videoconferències no són capaces de suplir la presencialitat d'una vida en família. Les seves filles i la seva dona, o la seva absència al llarg de la setmana —al cap de setmana és quan, generalment, es fa efectiva la reagrupació—, deixa un buit en el dia a dia d'en Carles que la seva agenda internacional de primer nivell no pot cobrir:

PUIGDEMONT: És la part que costa més. Sobretot amb les petites, perquè elles ja són prou grans per assabentar-se de tot, però són molt petites per entendre-ho tot. I de vegades això genera pors o incerteses —que és normal que hi siguin—, però ho portem prou bé. Això ho he de dir. Però una de les decisions que vam prendre amb la meva dona —també i especialment quan vaig ser detingut a Alemanya— és no dramatitzar.

EL CONSELL PER LA REPÚBLICA

Un cop el president Torra va ser investit pel Parlament de Catalunya, el Govern legítim a l'exili va decidir que ja havia complert la seva funció. Això és, mantenir la institució de la Generalitat viva i en actiu —lògicament, amb totes les limitacions i particularitats que imposa l'exili—, vetllar pel relleu i fer el traspàs al nou president investit, obviant la figura de la *presidència fantasma* d'un Rajoy que no va posar un peu a Catalunya per governar-la en tot el que va durar el 155:

PUIG: Érem el Govern a l'exili, quan no n'hi havia a Catalunya. I ara que n'hi ha, doncs som el Govern exiliat, o no sé com ens hem de dir ara. És igual.

COMÍN: Nosaltres, formalment, vam deixar de considerar-nos Govern legítim a l'exili quan va haver-hi la investidura del Govern Torra. Llavors, vam deixar de reunir-nos els dimarts, i de manera setmanal, i vam passar a reunir-nos i dèiem... Com ho vam dir, això? El proto-Consell per la República. És a dir, encara no estava constituït el Consell, però ja no ens reuníem com a Govern legítim.

El Consell per la República, com a concepte, és un organisme amb finançament privat, ubicat a «l'espai lliure de Brusselles», i amb seu a la Casa de la República de Waterloo. Tanmateix, aquesta institució actuarà més enllà de la idea d'un mer govern a l'exili, entès en el sentit clàssic de l'expressió. És a dir, a més de tenir una seu definida, uns treballadors fixos —Vilaweb els anomenava «els primers funcionaris de la República»— i unes oficines, funcionarà no tant com a rèplica de les institucions a l'interior sinó com a eina diposità-

ria del mandat de l'1 d'octubre. És a dir, mitjançant l'Assemblea (una assemblea de càrrecs electes) i el Consell (un òrgan rector, amb la presidència provisional de Puigdemont, abans no se'n convoquin les primeres eleccions), es llançaran les línies de força que serviran per internacionalitzar la causa, a més de generar idees i debats per fer-la avançar. Els àmbits d'actuació que s'ha plantejat, a part de l'esmentada internacionalització —que és el més important—, són el jurídic, el polític, la difusió de la cultura i realitat social catalanes, i el coneixement i estudis. A més, el Consell també assumirà aquelles tasques de construcció republicana i representació que, per la seva naturalesa, podrien tornar a ser prohibides i reprimides per l'aparell espanyol.

La posada en marxa del Consell, però, es va anar endarrerint per la força de les circumstàncies canviants que van governar la vida del president Puigdemont al llarg de la primera meitat del 2018 —recordem-ho: no-investidura, empresonament i suspensió de càrrec i sou:

COMÍN: El calendari inicial, saps quin era? Que es feia primer el Consell i després la investidura. Es feien, la mateixa setmana, les dues coses; una immediatament després de l'altra. Aquesta era la idea, que jo vaig proposar com a condició de la investidura. Perquè simultàniament la gent vegi que totes les esperances no les ha de dipositar en un Govern a la defensiva, sinó que hi ha un actor on dipositar les seves esperances, que és el Consell.

PONSATÍ: La idea de constituir el Consell per la República és del 30 de gener. Jo vaig escriure un parell de pàgines sobre això, a favor de constituir-lo, i si no les vaig escriure el 30 de gener, les vaig escriure el 4 de febrer. Després, si les coses no passen, doncs no passen. I no em preguntis per què.

L'impediment, en majúscules, per activar el Consell per la República segons estava previst en el calendari —maig del 2018— era que el president Puigdemont, òbviament indispensable per al projecte, era a Alemanya. Tanmateix, durant els mesos que va estar-s'hi en llibertat condicional —d'abril a finals de juliol—, es va valorar la conveniència d'engegar el Consell mentre el president continuava estant en terres germaniques. La conclusió, però, fou que calia esperar el retorn del president a Waterloo:

PUIGDEMONT: El context no era el millor. Això ho havíem hagut d'engegar abans, i les dificultats polítiques a l'interior —crec que són conegudes per tothom— ho van impedir.

COMÍN: El que vaig proposar —com que jo estava segur que allò d'Alemanya acabaria bé i tornaria—, i hi vaig insistir, era que treballéssim tota la part de preparació del Consell durant el mes de maig i juny, amb ell a Alemanya. I així, només arribar ell d'Alemanya, poguéssim constituir el Consell abans de vacances [...]. Però això, al final, no va ser possible, perquè ell tampoc no tenia tota la disponibilitat necessària per començar a treballar en això. Tenia una altra prioritat, que era la seva defensa, sobretot. Jo vaig començar a treballar, llavors. Al final, la seva tornada va ser molt tard; va tornar el 30 de juliol i, llavors, ja no tenia sentit constituir el Consell. Llavors ja vam passar al pla C. I el pla C era: dediquem el setembre a preparar el Consell i, a l'octubre, el constituïm. Al final, va haver-hi més resistències de les previstes i no es va constituir a principis d'octubre, sinó a finals.

A nivell de síntesi, el sentit de ser del Consell és fàcil d'exposar:

BOYE: El Consell per la República està per fer allò que el Govern no pot fer.

COMÍN: Amb el Consell per la República estem treballant per fer efectiva la Declaració [d'Independència]. Però la Declaració segueix viva perquè hi ha un exili. Si no hi hagués exili, s'hauria dissolt. Hem volgut institucionalitzar aquest mandat de l'1 d'octubre fent el Consell.

Com hem vist quan descrivíem els cinc àmbits d'actuació del Consell per la República, un és el jurídic. Boye ens explica la importància del Consell com a eina d'acció:

BOYE: Jo crec que el Consell és un instrument jurídic absolutament necessari. És a dir, nosaltres necessitàvem un instrument jurídic a través del qual canalitzar una sèrie d'accions jurídiques que havíem de fer fora d'Espanya, amb fons privats, i amb una estructura que no pogués ser atacada per l'Estat espanyol.

Per la seva banda, un altre dels exiliats està íntimament vinculat al Consell per la República, i a la Casa de la República en particular. És, sens dubte, un hoste aparentment fora de context. Ell és en Josep Miquel Arenas, Valtònc:

PUIG: En Josep és un bon programador informàtic, sí, sí. I tant que sí. Sort en tenim d'ell en moltes coses. Però a l'arrencada, quan el Josep encara no estava ni aquí, imagina't!

VALTÒNYC: Jo faig feina aquí, a la Casa de la República, com a informàtic de dilluns a divendres quatre hores als matins i, després, als capvespres estudio francès. Ara fa poc m'he tret el nivell B2 i també m'agradaria millorar el meu anglès. Més que res pensant en un futur, encara que ara estiguem aquí exiliats

tots junts fent pinya, mai se sap què passarà demà. I més jo, que tinc una condemna ferma i no sé quan podré tornar.

Preguntat en to de broma si els seus caps el collen molt, en Josep mostra un agraïment profund en la seva resposta. Sens dubte, la feina d'informàtic al Consell li atorga un marge notable d'estabilitat. En definitiva, doncs, no sembla que els seus caps siguin *colladors*:

VALTÒNYC: No, la veritat és que és una molt bona rutina de feina perquè saben el que s'ha de fer i cadascú ho fa lliurement. Ara et ve de gust fer això, doncs ho fas; vas una mica per lliure. Després tenim projectes en comú i es tiren endavant. M'agrada molt perquè en un any que fa que soc aquí he fet moltes coses.

En canvi, una de les exiliades del nucli inicial, Meritxell Serret, en esdevenir delegada de la Generalitat davant de la

Unió Europea va haver d'allunyar-se de l'exili polític en acció. Considera que no pot participar públicament en el Consell per la República per una qüestió de diplomàcia amb les institucions europees davant les quals representa al Govern a l'interior:

SERRET: Jugo amb el barret de delegada del Govern, jugo amb el barret d'exiliada, i, per tant, amb el que és l'estratègia judicial de defensa o d'atac, anem a una. Però amb el barret de Consell per la República, aquí no hi jugo. Anem jugant, sí, però són massa equilibris. També, segons com, puc jugar amb el barret d'Esquerra, més de partit, i bé, vaig fent equilibris amb això [...]. Una cosa és donar-hi suport, l'altra és ser-ne membre. Són dues coses diferents. I aquí és on, evidentment, el meu rol sembla que genera més contradiccions; però jo penso que no i simplement és ser conscients d'on comença i on acaba. La qüestió és això: complementar.

Des de la perspectiva que li ofereix Suïssa, Marta Rovira es mostra partidària de l'existència d'un organisme republicà com és el Consell, en més d'un sentit:

ROVIRA: Jo les necessitats que hi veig són dues. Molt de *think tank*: un espai tranquil, fora de l'Estat, que pugui acumular coneixement, generar debat, i defensar i fer avançar la causa. I, d'altra banda, tot el tema de la internacionalització. Per a mi, aquests són els dos principals valors d'aquest espai. Intentar ser un espai de govern paral·lel, trobo que és una mica més complicat, tenint les institucions a Catalunya.

Quan és preguntada, Rovira convida la gent a donar-se d'alta al registre ciutadà, perquè «és una cosa que empeny, i que dona suport a la causa». Considera, però, que encara no és el moment perquè ella pugui entrar al consell de govern pròpiament dit. Primer cal consolidar la seva feina com a secretària general d'Esquerra Republicana des de l'exili:

ROVIRA: Si la secretària general d'Esquerra Republicana, que està exiliada i encara no ha començat a fer de secretària general d'Esquerra Republicana, entra al Consell per la República amb no sé quins càrrecs, al final... A poc a poc. Deixeu-me situar, primer [...]. Ja hi haurà temps i ganes per fer més coses, sí.

Marta Rovira, de Ginebra estant, estudia «quines oportunitats ens dona Ginebra i com les podem treballar, a nivell internacional»:

ROVIRA: Ara mateix potser hi estic més a prop i, de fet, ja he fet alguna connexió de coordinació internacional, que és la part que, per a mi, té tot el sentit del món: que ens coordinem a nivell internacional [...]. I ara, per a mi el Consell per la República és aquell àmbit en el qual, a nivell internacional, com a mínim, segur que ens hem de coordinar.

L'Adrià Carrasco (Adri) també sap veure potencialitats al Consell per la República, i opina que el Consell «és una bona idea i que s'ha de fer alguna cosa», i conclou que «tot suma i s'ha de tirar endavant». Tot i així, analitza que un dels principals obstacles que pot trobar és, precisament, els temors que un organisme de vocació republicana pugui suscitar en la Catalunya autonòmica:

ADRI: Fan el que creuen i el que poden amb el que tenen. Amb els que els donin suport. És difícil perquè al final estàs allunyat del lloc on està la qüestió. Els haurien de donar més suport des de Catalunya perquè és una forma de tenir un òrgan —això del Consell— que no es pot reprimir per part de l'Estat espanyol. Per tant, sí, s'ha d'intentar i veure cap on ens porta. Entenc que hi ha molta gent, jo a vegades també m'hi trobo en aquest pensament, que pensen «això d'on ha sortit, algú ens ha preguntat alguna cosa?». Però un cop la gent entengui què és i per què serveix serà més fàcil donar-hi suport.

I Valtònyc, com a treballador del Consell, és més conegut de les seves interioritats, d'allò que la gent n'ignora. Evidentment, en Josep n'hi sap veure la utilitat:

VALTÒNYC: El que no m'agradaria és que el Consell per la República es convertís en un objecte folklòric per viure l'1 d'octubre durant deu anys. Si el Consell per la República no ha de fer res i no ha de servir per res, doncs que es dissolgui i ja està. El que no pot ser és que la gent tingui ganes de fer coses i no les faci perquè pensi que pagant deu euros el Consell ja les està fent. La gent que està aquí a l'exili és la que més ganes té de tornar a casa, de poder trepitjar Catalunya. Han de ser els primers de saber que, si no es fan les coses i no s'hi dona utilitat, s'ha de dissoldre i deixar que la gent s'organitzi. Jo crec que, a part que és una eina paral·lela que no pot controlar l'Estat, és una cosa que havien promès en el seu programa electoral i els polítics, sincerament, compleixen poc el seu programa electoral. Així que, per una cosa que compleixen, què els hem de dir?

I TOT AIXÒ, QUI HO PAGA?

Amb aquesta cèlebre cita de Josep Pla —una de tantes—, es posa en relleu una crítica que, des de l'espanyolisme, es fa a l'exili de Carles Puigdemont —sobretot— i dels seus consellers. Això és: estil de vida suposadament ostentós, àpats fastuosos i una vida en mansions pagada per obscures fonts de finançament. A més, usen aquest argument per contraposar la vida *en l'abundància* a Bèlgica, Suïssa o Escòcia amb la dels seus companys presos polítics a les presons espanyoles. Tot, amb la idea, evidentment, de generar discòrdia i divisió, fins i tot, en el si de la repressió.

En aquest sentit, la Casa de la República de l'Avenue de l'Avocat de Waterloo sempre és un lloc comú, font de crítiques i paròdies, blanc de la premsa més detractora que, com a poc, l'anomenen «la historieta de Waterloo».⁶ Les dimensions de la casa, el jardí, els treballadors..., tot sembla ofendre l'*establishment* que, de manera insistent, evoca la frase de Pla: «I tot això, qui ho paga?»:

PUIGDEMONT: Sé qui no ho paga. No ho paga l'Íbex-35, no ho paguen les clavegueres de l'estat, no ho paga cap banc que vulgui fer un Podemos de dretes, ni cap grup empresarial que s'hagi posat a les ordres del rei per fer tot això. Que aquests, per cert, reben diners públics, alguns d'ells. Això ho paguen només els catalans. Això ho paguen ciutadans catalans d'una manera absolutament transparent, i de manera absolutament honorable. Per tant, nosaltres podem anar amb el cap ben alt, no ens paga ningú dels que finança les campanyes de Ciutadans o Societat Civil Catalana.

6. *El Periódico*, 03/03/2018.

PUIG: Tot són donacions de particulars, des de deu euros fins a donacions de milers. Tothom hi col·labora quan pot, com pot i amb el que pot. No hi ha ni un sol euro públic de cap administració, ni de cap tercer país, que ens faci arribar els diners d'un altre país. Res.

De fet, Carles Puigdemont, en termes legals, podria haver accedit a la remuneració i despatx que li pertocava en tant que expresident de la Generalitat. En aquesta línia, el Ministre d'Hisenda del Govern del Partit Popular, Cristóbal Montoro, va oferir-li que es posicionés si volia acceptar la prerrogativa. La resposta de Puigdemont no es va fer esperar, perquè ell «no se sentia cessat» pel 155 i, en conseqüència, considerava que la paga d'expresident era igualment improcedent, malgrat ser de 112.00 euros l'any (el 80 % del salari de president en actiu):

PUIGDEMONT: No vaig demanar-ho, perquè jo soc diputat, i he de reivindicar la meva condició de diputat. Per tant, no he activat el dret legítim que tinc, com la indemnització d'expresident. No ho he fet perquè jo estic lluitant pels meus drets econòmics com a diputat, que és el que el poble de Catalunya em va escollir.

Posteriorment, la suspensió de sou i feina dels parlamentaris encausats decretada pel jutge Pablo Llarena el 10 de juliol de 2018 fou un cop dur per als presos polítics i exiliats que comptaven amb el salari de parlamentari. Ara, la mesura arbitrària de Llarena ha afectat directament les vides dels acusats:

PUIGDEMONT: Des del juliol que no cobro. Res. Perquè em van suspendre els meus drets econòmics com a diputat.